

Ameriško-britski načrt določa porast produkcije jekla v Nemčiji

Važni razgovori v Washingtonu. Francoska vlada vznemirjena. General Clay dobil navodila

Washington, D. C., 13. avg.—Nova programa glede okrevanja Evrope na podlagi načrta ameriškega tajnika Marshalla bo objavljena, ako bosta Amerika in Velika Britanija sklenili dogovor, da se produkcija jekla v Nemčiji restavrira na trećtini zmogljivosti v vojni času.

Načrt določa porast produkcije jekla v Porurju na dvanajst milijonov ton letno. Industrija je proizvedla osemnajst milijonov ton jekla, ko je bila Nemčija v vojni.

Sama določitev povečanja produkcije jekla ne bo imela pomena, če ne bo premožnega industrija v Porurju proizvedla dovolj premoga in koksa za ohranjanje jekla. To vprašanje bo predmet važnih razgovorov v Washingtonu, ko bo tja odpela britska delegacija. Ameriški cilj je porast letne produkcije jekla na 12 milijonov ton.

Jugoslovanska delegacija v Londonu

Belgrad naznanil sklenitev pakta

London, 13. avg.—Britska delegacija, ki je odločila za razpisovanje trgovinskih odnosov z državami v vzhodni Evropi, zadnji teden je sklenila trgovinski dogovor z Ogrsko, na čigar podlagi bo Velika Britanija dobivala špeh, jajca, mast in druge živila.

Premier Attlee je naznanil, da je Velika Britanija pripravljena na nakup vseh preostalih živil Jugoslaviji v prihodnjih petih letih. V tem smislu je bila predložena ponudba jugoslovanske vladi. Maršal Tito je odgovoril, da se o tej zadevi lahko pravi, ako bo vprašanje britanskega premoženja v Jugoslaviji zadovoljivo rešeno.

Jugoslovanska delegacija je nedavno prišla v London. Tam je pogajala o britskem premoženju, ki je bilo zaseženo v Jugoslaviji, o sklenitvi trgovinskega pakta, denarnega dogovora in o odločitvi jugoslovanskega imetja v Veliki Britaniji.

Nedavno je bila sklenjena pogodba med Veliko Britanijo in Jugoslavijo. Slednja se je obvezala, da bo prihodnje leto poslala les Veliki Britaniji v vrednosti \$8,000,000.

Velika Britanija bo skušala skleniti dogovor s Čehoslovakijo glede odškodnine za zasego in poruševanje njenega premoženja v Čehoslovakiji. Pričakuje se, da se bodo pogajanja obnovila med državama v bližnji bodočnosti. Storjeni so bili tudi poskusi za obnovu pogajanj med Veliko Britanijo in Rusijo.

Britske smernice razkrivajo, da je Velika Britanija proti ekonomski izolaciji vzhodne Evrope, čeprav je odobrila načrt ameriškega državnega tajnika Marshalla. Skušala bo dobiti od drugih potrebščine iz vzhodne Evrope.

Belgrad, 13. avg.—Člani delegacije iz britskih in ameriških okupacijskih sil v Nemčiji so sklenili in podpisali trgovinski dogovor z Jugoslavijo, pravi naznanilo. Prej so člani podpisali dogovore s Čehoslovakijo, Finsko in nekaterimi državami v vzhodni Evropi.

Jugoslavija bo na podlagi dogovora dobivala stroje, v zameno pa bo posiljala v okupacijske zone les, baker, krom in drugi materiali.

cije premoga v Porurju na 350,000,000 ton.

Uradniki v Washingtonu pravijo, da bo Marshallov načrt dobil konkretno obliko, ko bodo reprezentanti šestnajstih držav v zapadni Evropi dovršili svoje delo v Parizu. Ugotoviti bodo morali, koliko bodo lahko te države prispevale k ekonomskemu okrevanju.

Po združitvi ameriške in britske cone v Nemčiji je bila določena letna produkcija jekla v Porurju na 7,000,000 ton. Dosežena ni bila zaradi pomanjkanja premoga. Trdi se, da bo letos nižja nego lansko leto, ko je znašala 2,500,000 ton.

Načrt glede povečanja produkcije jekla v Porurju vznemirja Francijo. Ona še ni pozabila, da so nemške armade trikrat prekorščile njeno mejo v manj ko stoletju in da so bile nemške vojne mašine produkt jeklarske industrije v Porurju. Francoski komunisti omenjajo bojazen pred možnostjo nove nemške agresije in s tem povečajo težave vlade premijera Ramadierja. Marshallov načrt naj bi omogočil oživiljenje nemške jeklarske industrije, kar je v nasprotju z interesi Francije.

Ameriški državni departament skuša prepričati Francijo, da ji ne preti nevarnost. Omenil je, da je Amerika pripravljena skleniti 40-letno pogodbo glede razorožitve in demilitarizacije Nemčije. Rusija je že naznanila, da ni za sklenitev take pogodbe. Državni tajnik Marshall je nedavno priznal, da bi bila pogodba brezpomembna brez udeležbe Rusije.

Posvetovanja s Francijo niso omajala stališča državnega departamenta, da okrevanje Evrope zavisi od restavriranja industrije v Nemčiji. To stališče se očituje v navodilih, katere je dobil general Lucius D. Clay, ameriški komandant v Nemčiji. "Ameriška vlada želi," pravi po navodilih, "takojšnje osvojitve programa produkcije in trgovine v Nemčiji. Vse funkcije naj bodo usmerjene za doseganje cilja, ki je zvišanje življenjskega standarda in restavriranje samostojnosti ekonomije v Nemčiji. Povečanje produkcije jekla in premoga je bistvo programa."

ODBOR UNJE CIO POZVAL ČLANE V POLITIČNO AKCIJO

Rochester, N. Y. (FP)—Ekskuzivni odbor unije Amalgamated Clothing Workers CIO je obdržal rekord osemdesetega kongresa, ga obdržal poniževalnega preziranja potreb in želj ljudstva in pozval 250,000 članov unije v politično akcijo. Pripravijo naj se za volitve prihodnje leto in mobilizirajo vsa sredstva za poraz kongresnikov in senatorjev, ki so glasovali za Taft-Hartleyev protidelavski zakon.

Odbor je kritiziral kongresne akcije glede stanarine, cen, socialne zaštite, davkov in civilnih svobod in podal izjavo, ki pravi: "Najnejša točka v črnem rekordu kongresa je sprejetje zločinskega Taft-Hartleyevega protidelavskega zakona, katerega je skotila Zveza ameriških tovarnarjev. Ona je s pomočjo kongresa začela splošno ofenzivo proti organiziranim delavcem. Ta zakon je prvič v naši zgodovini postavil vladno agencijo za zatiranje demokratičnih pravic strokovnih unij."

Domače vesti

Iz Clevelanda

Cleveland.—V bolnišnici je po dolgi bolezni umrla Mary Kundić iz Collinwooda, rojena Legat, doma iz Lisca na Gorenjskem, v Ameriki 41 let, članica društva 53 SNPJ. Tukaj zapuščila moža Josepha, poročeno hčer Josephine Perrotti, sestro Mary Svetino, vnuka in vnukinjo, v starem kraju pa dve sestri.—V bolnišnici Polyclinic se nahajala Frances Stražisar iz Collinwooda, v bolnišnici Glenville pa Frances Peklay, ki se je morala zopet podvreči operaciji — že drugič v kratkem času.—Henry Zupančič se nahaja v bolnišnici St. Alexis, kjer je prestal operacijo na slepiču.—Svojo kandidacijo za župana je naznanil Edward L. Pucel, slovenski alderman iz 10. warda, katere zastopa v mestni vladi že 12 let. Po pripadnosti je neodvisen demokrat.

Rebeli v glavnem mestu Paragvaja

Poročilo o begu predsednika zanikano

Buenos Aires, Argentina, 13. avg.—Paragvajski rebeli so udrili v Asuncion, glavno mesto, se glase nepotrjena poročila. Mesto so oblegali tri dni.

Poročila iz Formose, mesta na argentinski strani reke Paragvaj, pravijo, da so rebeli invadirali delavske predele Asunciona in da se bližajo osrečju mesta. V prodiranju rušijo barikeade na cestah. Rebeli skušajo strmoglaviti diktatorsko vladno predsednika Moriniga.

Polkovnik Carlos Montanaro, kateremu je Morinigo poveril obrambo glavnega mesta, je odredil gradnjo nadaljnjih barikad v glavnem delu Asunciona. Njegove sile se pripravljajo za zadnjo obrambo.

Ameriška časniška agencija Associated Press je zanikala poročilo, da so predsednik Morinigo in člani njegove vlade pobegnili in da so zdaj v mestu Pilaru, ki leži 120 milj južno-zapadno od Asunciona.

Jacob S. Potofsky, predsednik unije, ki je tudi član ekskuzivnega sveta odbora za politično akcijo CIO, je v svojem govoru poudarjal potrebo delavske politične akcije. Izrazil je mnenje, da bi ustanovitev tretje politične stranke razklala glasove progresivcev in omogočila izvolitev kandidatov republikanske stranke. Svetoval je, naj delavci delajo znotraj demokratske stranke.

Potofsky je razkril, da bodo vsi uradniki odbora za politično akcijo CIO prejeli v bodočnosti plačo iz sklada politične akcije. Na ta način se bodo izognili prosekuciji na podlagi provizij protidelavskega zakona, ki prepoveduje trošenje denarja iz blagajni unij za financiranje volilnih kampanj.

Člani unije so bili pozvani, naj povečajo prostovoljne prispevke v sklad politične akcije, pospešijo organizatorične aktivnosti v mestih in okrajih in skrbijo, da se bodo vsi volilci registrirali.

Amerika bo branila Grčijo

Balkanski spor pred varnostnim svetom

Lake Success, N. Y., 13. avg.—Ameriški delegat Herschel V. Johnson je opozoril Rusijo, da je Amerika pripravljena za akcijo z drugimi državami v svrhu obrambe Grčije pred komunistično dominacijo. "Ako ne bo varnostni svet ali generalna skupščina Združenih narodov storila potrebnih korakov, jih bo Amerika."

Johnson je v svojem govoru obdržal Rusijo, da se je poslužila pravice vetiranja v obrambi agresije proti Grčiji s strani Jugoslavije, Bolgarije in Albanije. To je bilo svari ruskemu delegatu Gromiku, ki je vetiral ameriško resolucijo glede ustanovitve posebne komisije, ki naj bi šla v balkanske države in vodila preiskavo situacije.

"Ker varnostni svet ne more podvzeti učinkovite akcije v tem slučaju zaradi ruskega vetiranja, je ameriška vlada zavzela stališče, da je potrebna kolektivna akcija s strani držav, ki so za akcijo v skladu z načeli in nameni organizacije Združenih narodov," je rekel Johnson.

Svarilo in grožnja ameriškega delegata sta odprla novo fazo v balkanskem konfliktu. Johnson je udril na Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo, sosedah Grčije. Svoj napad je zaključil s predložitvijo resolucije z obdolžitvijo, da te države s podpiranjem grških gerilcev ogrožajo mir.

Pred svetom je avstralska resolucija, ki ne dolži nobene balkanske države odgovornosti za kaotično stanje, naglašala pa, da situacija ogroža mir. Organizacija Združenih narodov naj bi poslala opazovalce v obmejne kraje, ki naj bi nadzirali vzpostavitev mira. Johnson je dejal, da bo umaknil svojo resolucijo, ako bo sprejeta avstralska resolucija. Gotovo je, da jo bo Gromiko vetiral, ako bo sprejeta na seji članov varnostnega sveta.

Študija produkcije v zapadni Nemčiji

Kontrola premožgovnikov v Porurju

Washington, D. C., 13. avg.—Amerika in Velika Britanija sta se izrekli za skupno študijo industrijske produkcije v zapadni Nemčiji in se bosta posvetovali s Francijo. Francoski zunanji minister Georges Bidault je obvestil ameriško vladu, da se ne strinja z njenim načrtom.

Bidault bo dobil priliko do udeležitve diskuzij o kontroli premožgovnikov v Porurju, nemški provinci in britski okupacijski coni. Ta cona je ekonomsko združena z ameriško cono.

Doznavo se, da je bil dosežen delni sporazum med Ameriko in Veliko Britanijo glede zvišanja produkcije premoga in jekla v Porurju. Produkcija jekla naj bi se povečala na 12,000,000 ton letno. Lani je znašala tri milijone ton.

Francoska vlada hoče imeti besedo v diskuzijah. Državni departament je informirala, da bi komunisti kovali politični kapital, če bi ji bila udeležba v razgovorih zanikana. Francoska vlada podpira Marshallov načrt, katerega so komunisti označili za potezo in sredstvo v kampanji za oživiljenje nemških industrij.

Stavka voznikov avtobusov končana

Aurora, Ill., 13. avg.—Stavka voznikov avtobusov proti National City Lines je bila sinoči končana. Trajala je 62 dni. Stavkarji, člani unije ADF, so izvajali zvišanje plače.

JUGOSLAVIJA JE ŽRTEV OBREKOVANJA V TUJINI

Izjava delegacije ameriških protestantovskih duhovnikov

VERSKA SVOBODA NI ZATIRANA

Belgrad, 13. avg.—Člani delegacije ameriških protestantovskih duhovnikov, ki so se mudili v Jugoslaviji dva tedna, so podali skupno izjavo s trditvijo, da so ugotovili, da je Jugoslavija žrtev laži, blatenja in obrekovanja v tujini.

"Kar smo videli in slišali nas je utrdilo v zavesti in prepričanju, da je Jugoslavija napačno predstavljena v tujini," pravi izjava. "Falsifikacije in širjenje laži povzročajo sovražno razpoloženje napram Jugoslaviji, katere povest, ako se razgali vsa politična in cerkvena propaganda, bi morala dobiti simpatično in informirano zanimanje svetovnega mnjenja."

Izjavo so podpisali dr. Guy Emery Shipier, dr. Samuel Trexler, dr. Howard Melish, dr. George Buckner, dr. Claude Williams, dr. Philip Elliot in dr. Emory Bucke.

(Dopisnik britske časniške agencije Reuters v Belgradu citira izjavo dr. Shipierja, v kateri slednji zanika obdolžitve, da je vera zatirana v Jugoslaviji. Obdolžitev je izrekel angleški nadškof in kardinal Bernard Griffin. Dr. Shipier je zanikal trditve kardinala, da se ne more tiskati in izdajati katoliških knjig v Jugoslaviji. "Trditve ni resnična, ker smo videli več katoliških knjig, ki so bile tiskane v vladnih tiskarnah," je izjavil dr. Shipier.)

Člani delegacije protestantovskih duhovnikov bodo danes zapustili Jugoslavijo in odleteli v Prago, Čehoslovakijo. Tam se bodo razšli. Nekateri se bodo vrnili domov, nekateri pa bodo obiskali druge evropske države.

V svoji izjavi so naglasili, da so se svobodno gibali v Jugoslaviji. Šli so, kamor so hoteli, brez nadziranja s strani vladnih uradnikov. Razgovarjali so se z ljudmi in obiskali cerkve v mnogih krajih. Nikjer niso dobili vtisa, da je vera zatirana. Imeli so razgovore s katoliškimi duhovniki in le v nekaj slučajih—trem ali štirih—so se duhovniki vzdržali komentarjev.

UNIJA LADJEGRADNIŠKIH DELAVCEV NASLOVILA APEL TRUMANU

Camden, N. J. (FP)—Unija ladjegradniških delavcev, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, je apelirala na predsednika Trumana za intervencijo in pomoč, da se zlozi izprtje 67,000 delavcev v 19 ladjedelnicah ob vzhodni obali in Mehikem zalivu. Delavci so izprti že osem tednov.

Apel Trumanu je poslal John Green, predsednik unije, ko se je 1,300 delavcev odločilo za vrnitev na delo v ladjedelnico Sullivan Dry Dock & Repair Co. v New Yorku. Odločitev je padla, ko je kompanija ponudila zvišanje plače za 12 centov na uro.

Uradniki unije so izjavili, da bo zvišanje plače tvorilo podlago pogajanj z drugimi kompanijami. Stavka proti Todd Shipbuilding Co. je bila odvrnjena, ko je kompanija pristala na zahtevo za zvišanje plače.

Green je v pismu predsedniku Trumanu dejal, "da delodajalci

Novi izgredi in nasilja v Indiji

Najmanj sto ljudi ubitih v 24 urah

Lahore, Indija, 13. avg.—V tem mestu divjajo požari in izgredi, v katerih je bilo najmanj sto ljudi ubitih v zadnjih 24 urah. Britska časniška agencija Reuters poroča, da je bilo 150 ljudi ubitih.

Izgredi so izbruhnili pred naznanilom posebne komisije, da bo provinca Panjab razdeljena med hindusko in muslimansko državo. Poročila omenjajo izgredi in pobijanje ljudi v distriktih Amritsar, Gurdaspur, Jullundur in Hoshiarpur.

V Lahoru, glavnem mestu province Panjab, je v dveh bolnišnicah 150 ranjencev. Oborožene tolpe so sinoči ustavile tri vlake v bližini glavnega mesta. Muslimani so napadli dva vlaka in ubili 21 Sikhov in Hindutov. Grupa Sikhov je tudi napadla vlak in ubila pet muslimanov.

Vsa poročila o izgredih so cenzurirana; vladni uradniki molčijo.

Vojaške čete so bile pozvane v akcijo. Po cestah drvijo tanki in oklopni avtomobili. Čete so zastražile javna poslopja v prizadevanjih za restavriranje mira.

Razvoj vodnih sil v Sibiriji

Moskva, 13. avg.—Vlada je naznanila načrt, ki določa razvoj vodnih sil v vzhodni Sibiriji. Ob reki Angari bodo zgrajene hidroelektrične naprave, ki bodo proizvedle desetkrat večjo električno silo kot je električna centrala ob jezu reke Dnjeper, ki je največja v Evropi. Jez, katerega so uničili Nemci, je bil restavriran po zaključanju vojne.

Zakladnik Snyder bo odpotoval v London

Washington, D. C., 13. avg.—Federalni zakladnik Snyder bo odpotoval v London, kjer se bo udeležil konference, na kateri bodo razprave o finančnih vprašanjih. Amerika bo začela protiofenzivo proti razkrajalnim ekonomskim silam v Evropi. V Londonu bo Snyder imel razgovore s britskim finančnim ministrom Daltonom.

Justični tajnik odredil preiskavo

Washington, D. C., 13. avg.—Justični tajnik Clark je odredil preiskavo, ki naj bi ugotovila, ali so visoke cene živil, obleke in drugih potrebščin posledica "zarote." Zapretel je, da bodo monopolisti poslani v ječe.

AMERIŠKE VOJNE INDUSTRIJE POD ZEMLJO

Člani zborov vojaških inženirjev vodijo pregled

PROBLEM ZAŠCITE DELAVCEV

Washington, D. C., 13. avg.—Gledajoč v bodočnost in dobo možnosti zapleta Amerike v atomski vojni, člani zborov vojaških inženirjev vodijo pregled glede zgraditve vojnih industrij pod zemljo. Na podlagi ugotovitev bodo sestavljeni načrti. Zadeva je v rokah vojnega inženirskega departamenta.

Besednik departamenta je dejal, da detajli pregleda ne morejo biti razkriti sedaj.

Zapuščeni premožgovniki bodo morda prišli v poštev kot pripravniki za tovarne, ki bodo izdelovale orožje, strelivo in drugi vojni material, ako bodo šle vojne industrije pod zemljo. Vojne industrije bodo morale biti v bližini krajev, v katerih je veliko število delavcev, in virov surovega materiala.

Nedavno je poveljstvo letalske sile objavilo informacije o nemških poskusih gradnje tovarn pod zemljo. Izkušnje iz vojne so demonstrirale, da so bile varne pred bombnimi napadi iz zraka.

Koliko premožgovnikov so vojaški inženirji pregledali, vojni departament ni razkril. Povedal je le, da so inženirji izjavili, da naravne jame niso pripravne za tovarne, lahko pa bi služile kot skladišča za material.

Rusi so uspešno izvedli načrt glede razpršitve tovarn v vojnem času. Zgradili so jih na drugi strani Uralskega gorovja in nemška bojna letala niso mogla priti do njih.

Drugi problem je zaštita delavcev. Vprašanje je, ali bi delavci hoteli stanovati pod zemljo v bližini tovarn. Podzemne tovarne ne bi dosegle namena, če bi delavci živeli na površju zemlje in bili izpostavljeni atomskim bombam, ki bi jih pokončale.

Vojaški inženirji so priznali, da bi bili stroški gradnje tovarn pod zemljo visoki.

Reprezentant Indonezije dobil sedež

Praska na seji varnostnega sveta

Lake Success, N. Y., 13. avg.—Predlog, da reprezentant indonezije republike dobi sedež in besedo v diskuzijah o konfliktu v Indoneziji, je bil sprejet z osmimi proti trem glasovom na seji varnostnega sveta Združenih narodov.

Proti so glasovali Velika Britanija, Francija in Belgija; Holandija, ki nima pravice do glasovanja, je pobijala predlog. Amerika je zavzela stališče, da je Indonezija upravičena do besede, ker to zahteva pravičnost.

Preden je Sutan Sjahrir, bivši predsednik indonezije vlade, dobil sedež kot reprezentant Indonezije, se je vršila ljuta debata na seji varnostnega sveta. Sprožila jo je zahteva Holandije, da mora dobiti sedež tudi reprezentanta Vzhodne Indonezije in Bornea. Odločitev bo padla jutri, ko bo Sjahrir zasedel svoj sedež.

Eelco Van Kleffens, holandski poslanik v Washingtonu, je dejal, da njegova vlada noče utihiniti reprezentanta Indonezije, temveč je le za strogo apliciranje določb čarterja Združenih narodov. Trdil je, da indoneziska republika ni država.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Zdravstveno dravstvo (izven Chicago) in Kanado \$2.00 na leto, \$4.00 na pol leta, \$2.00 za četrt let; za Chicago in okolice Cook Co., \$2.50 za leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cook County \$2.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc. will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s: Hlalom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Indija stopa v — svobodo

Ta teden, 15. avgusta, se bo formalno uresničil sen milijonov Indijcev, ki so se dolga leta borili za svobodo in neodvisnost Indije, ki je zadnjih 200 let ječala pod peto angleškega imperializma. Ta dogodek je vreden, da se tudi mi nekoliko pri rjem pomudimo, kajti v svetovni zgodovini predstavlja zaključek enega poglavja, temnega poglavja in za blizu 400 milijonov indijskega prebivalstva, kot tudi za ves ostali svet, pričetek novega poglavja.

Kakšno bo to novo poglavje velike Indije, na eni strani bleščeče se v silnem bogastvu, barvanu in svili, na drugi strani pa v še silnejši revščini, fevdalizmu, veliki ignoranci, praznovanju in verski nestrpnosti — kakšna je bodočnost Indije, ne more prerokovati niti največji modrijan ali pa — fakir. Vseled dogodkov, ki so se tam zgodili zadnje mesece, se nam zdi, da oni, ki so se pod vodstvom duševno velikega Gandhija in intelektualno orjaškega Nehruja borili za svobodo svoje tlačene in izkoriščane domovine, se v tem momentu ne prepričajo ekstatizma veselja, kajti se zavedajo, da jih čakajo težki dnevi, težka leta.

V smislu zakona, ki ga je pred par meseci sprejel angleški parlament, stopa Indija 15. avgusta v svetovno areno kot polnomočen in enakopraven član Angleške zveze narodov. Dominantski status bo uživala do prihodnjega poletja, nakar se bo po 15. juliju lahko izrekla za popolno neodvisnost, ali pa še ostala kot domini del angleškega imperija. Slično obljubo je dala angleška delavska vlada tudi Burmi, severovzhodni sosed Indije.

Ne glede kaj si kak desničar ali levičar misli o sedanji angleški delavski vladi, o njeni zunanji in notranji politiki, si je s tem odlokom, da da Indiji kot tudi Burmi popolno neodvisnost, zapisala častno mesto v poglavju sodobne zgodovine. Obe ti državi sta se v zadnjih desetletjih herojsko borili za svojo svobodo izpod angleškega imperializma, toda vzelo je angleško delavsko vlado, da se tej zahtevi ni upirala z orožjem v roki kot so to delale vse torijske in liberalne vlade, ali kot bi še danes najbrže delal Winston Churchill, ako bi bil na krmilu. Prav zadnji teden je zopet kriziral delavsko vlado, ker se je odpovedala Indiji in Burmi in ker je na umiku iz Egipta.

S tem v zvezi naj omenimo, da sedanja francoska vlada, v kateri imajo socialisti in tako zvali krščanski demokrati glavno besedo, zasleduje povsem drugačno, stoprocentno imperialistično politiko v svojih kolonijah. Na Madagaskarju je prav kar z obo roženo silo zatrla revolto 18 milijonov domačinov, prav tako tudi v Indokini, njeno vojaštvo pa strelja domačine v Severni Afriki ker zahtevajo več pravic, več svobode. Vietnamskih nacionalistov v Indokini sicer še ni premagala, marveč jih z modernim orožjem le preganila v džungle. Vsekar bo z njimi imela še veliko opravka, končno pa bo prisiljena storiti to, kar je bila pri siljena storiti Anglija v Indiji in Burmi. Doba brezobzirnega kolonialnega imperializma je na zatonu. V Londonu (laboriti) se danes tega zavedajo, v Parizu in Amsterdamu pa še ne.

Prej smo rekli, da v Indiji ni posebne ekstaze na račun tega velikega dogodka. To pravimo na podlagi raznih izjav Gandhija in Nehruja, kakor tudi vsled tamkajšnjih dogodkov. Po široki predelih severne Indije že skoro leto dni divja strašna verska vojna med muslimani in Hinduti, ki je zahtevala ogromne žrtve. Na podlagi raznih poročil sodimo, da je bilo od lanskega poletja v tej vojni ubitih najmanj 100.000 oseb, razdejanih stotine vasi in tudi široki predeli raznih velemest. Prav vsled te verske vojne se je angleška delavska vlada zadržala pomlad odločila, da Indije že letos, 15. avgusta, prepusti Indijcem namesto šele prihodnjega julija kot je nameravala po prvotnem načrtu. Ta načrt je le toliko spremenila, da jim je dala začasni dominantski status.

To versko vojno, ki v fanatizmu in brutalnosti ne pozna meje je sprožila Muslimanska liga s svojim "Pakistanom" — z zahtev po odcetviti od Indije in ustanovitvi lastne muslimanske države — Pakistana. S to idejo je pred par leti prišel na dan Jinnah vodja Muslimanske lige, po poklicu odvetnik, ki po intrigrativnosti in brezvestju zlepa ne dobi para. On je bil svoječasno aktiven v Indijemskem kongresu, stranki indijskih nacionalistov. Ker tam ni mogel priti do predsedništva, je organiziral Muslimansko ligo, katero se je pričel boriti proti kongresni stranki in ji metati polena pod noge v njenem boju za neodvisnost Indije. Muslimanska liga je predstavljala največje muslimanske reakcije. Ko se je lani tudi angleška vlada postavila proti razkosanju Indije, je Jinnah skoraj odprto pozval mohamedance na civilno-versko vojno.

S to vojno je Jinnah s svojimi mohamedanskimi fevdalci vreden dosegel svoj cilj — "Pakistan" ali razkosanje Indije. Kongresna stranka, predstavljala indijskih nacionalistov, se je tej ideji odločno upirala. Svoje stališče je spremenila šele zadnje čase, ko se njeni voditelji uvideli, da bi se ta verska vojna razvila tudi v brutalno civilno vojno, ki bi Indijo potisnila nazaj za generacije. Smatrali so, da bi Indija s tem le dokazala, da ni zrela za samovlado.

Javarharial Nehru, ki v tej borbi igra alično vlogo kot jo je v borbi za ameriško neodvisnost in še pozneje igral Thomas Jefferson, pa je dejal kot načelnik kongresne stranke, da je odločno proti temu, da bi bila nova Indija zgrajena na bajonetih, ali da bi se kak del Indije s silo prisilil na državno enotnost. Izrazil je upanje, da bo v dogledni bodočnosti prišel čas, ko se bodo tudi muslimani zopet prostovoljno povezali z Indijo. Slično se je izrazil tudi Gandhi. S tem sta pokazala veliko državniško sposobnost in modrost — slično modrost kot jo je pokazala tudi angleška delavska vlada napram Indiji in Burmi. (Pride še.)

Nova dvorana na izletniški farmi dovršena

Cleveland, O. — Tu in tam kdo kaj napiše o izletniški farmi SNPJ, katero lastujejo vsa društva, spadajoča k clevelandski federaciji SNPJ. Če se ne motim, je približno 27 društev, ki so lastniki teh lepih prostorov. Izletniška farma je bila kupljena pred več leti od nekega clevelandskega gostilničarja. Prostor je izselil Joseph Terbižan; tedanjaj tajnik clevelandске federacije. Naša društva so takoj skupaj stopila in zbrala precej denarja skupaj. Podpisani se spominja seje društva Vodnikov v enec 147 SNPJ, na kateri se je razmotrivalo o prvi podpori za te prostore. Sklenili smo, da vsak član in članica daruje \$1 za izletniško farmo. Tedaj je šlo naše društvo 245 članov v odraslem oddelku. Odloku se je upri samo en član drugi pa so vsi plačali v kratkem času. Naše društvo oz. članstvo je darovalo za farmo tudi nekajkrat pozneje.

S tem našim združenim podjetjem je bilo veliko težav od kraja, kajti treba je bilo skora, vse zgraditi: stanovanjsko hišo, klet, garažo, urediti prostor za parkanje, napeljati elektriko in vodo, zgraditi balnišče, predelati plesno dvorano, kuhinjo bare itd., itd. Z združenimi močmi se je vse izvršilo, končno pa se je zgradilo tudi novo, moderno dvorano, katero ne bo noben vihar podrl, kot se je to zgodilo s staro dvorano.

Kakor so mi pravili odborniki izletniške farme in društveni zastopniki, je pripomnilo do močne in cenejše stavbe naš mlad in prijazen slovenski stavbenik Rudolph Groshel. Prihramenih je bilo več tisočakov, ker jim je preskrbel ogrado, ki je bilo namenjeno za neko majno tovarno.

Mlad stavbenik je tudi član SNPJ in je zelo vpluden ter prijazen mož. Rojen je bil na Gorjanskem in je prišel v to deželo s svojo materjo kot deček. Po končanih srednješolskih študijah, je šel študirat stavbeno inženirstvo. Studije je imenito končal. Zelo rad pomaga vsakemu in spoštuje svoj narod. Tuji naše združeno podjetje mu je hvaležno, ker mu je veliko pomagal.

Torej plesna dvorana je sedaj dovršena. Odbor je imel res prav veliko zaprek in zadržkov. Toda s potrpljenjem in dobro voljo je dvorano končno izgrajena. Stavba bo v prvi vrsti služila za ples, v slučaju dežja bo pa imeli posetniki dovolj strehe.

Slovenska zadruga je darovala izletniški farmi neke vrste stol, kajti zadruga je svoje trgovine opremila z novimi.

Naj omenim še, da so mi zastopniki povedali, da se bo vršila otvoritev plesišča v nedeljo, 14. avgusta, teden pozneje, na Labor Day, pa se bo vršil velik piknik ob zaključku dneva SNPJ. Torej udeležimo se otvoritve, kakor tudi piknika na Delavski praznik, 1. septembra.

Anton Jankovich.

Glas starega rudarja

W. Milwaukee, Wis. — Odločil sem se, da še enkrat napišem nekaj vrstic v Prosveto.

Včasih premišljam o mladih letih, kakor tudi o tistem času pred 40 leti, ko smo ustanovili novo društvo z imenom Planinar v Black Diamondu, Wash., in ga priključili k SNPJ. Društvo je dobilo št. 57. Prvo sejo smo imeli v Porentovem prostoru. Za prvega predsednika je bil izvoljen pokojni Frank Kutchar, za tajnika in blagajnika pa Gregor Porenta. Imena drugih odbornikov pa sem že zgrešil.

Tedaj smo stanovali trije bečlari skupaj in k nam sta prišla dva moža in agitrala za pristop k društvu. Eden je bil iz tri mlajše oddaljenega Ravensdalea, kjer je že obstajalo društvo pod okriljem SNPJ. Njegovo ime sem pozabil, drugi agitator pa je bil John Kramer iz Black Diamonda. Seveda, nas bečlarije sta navduševala, naj se vpišemo v novo društvo. Tako smo tudi storili vsi trije: podpisani,

pokojni Andrej Primožič in Matija Kos. Slednji se je pozneje vrnil v staro domovino. Tedaj so, k novemu društvu pristopili še drugi rojaki iz Black Diamonda, toda mnogi že počivajo.

Novo društvo je kar dobro napredovalo v vseh ozirom, kakor napreduje tudi danes. Kjer je složnost, tam je tudi moč, kakor pravi stari pregovor.

Kmalu za tem sem se preselil iz Black Diamonda. Premogovnik, v katerem sem delal, je ustavil obrat. Na delo sem čakal nekaj mesecev, ker pa sem se tedaj oženil in potreboval denarja, ker sva bila dva, ki sva morala živeti, sva se odločila in preselila v Johnston City, Ill.

V Johnston Cityju je bil zopet štrajk in treba je bilo čakati na delo čez mesec dni, potem pa je bil zaslužek zelo majhen. Ako sem zaslužil tri dolarje na dan, je bilo že veliko. Leta 1910 pa sem se preselil v Viriden, Ill., kjer pa je trajala stavka skozi vse poletje, dočim nisem delal druge čase več kot dva, tri in štiri dni na teden. Po vrhu vsega tega sem pa šel še v staro domovino.

Pustil sem tudi društvo, preden sem šel v stari kraj. Tedaj sva si z ženo prihranila majhno vlogo denarja in nameravala iva tam kupiti majhno domaćino. Tam me ni posebno ugažalo, ženi pa še manj, zato sem se vrnil v Ameriko, z menoj pa tudi moj mlajši brat Anton, ki sedaj živi v Fontani, Calif., in Jožef, ki je že v večnem pokoju.

Leta 1913 je prišla za menoj v Viriden moja žena. Zopet nisem imel dela skozi poletje, razen nekaj malega na železnici. Delali nismo v premogovniku zato, ker je pogorelo poslopje. Ko pa je kompanija končno zopet postavila novo poslopje, je začel premogovnik spet obratovati in premogarji smo imeli zopet delo.

Tedaj so Slovenci ustanovili novo društvo pod okriljem Slovenske svobodomislne zveze. V društvo sem tudi jaz pristopil in tako sem po združenju zopet postal član SNPJ, kakor sem bil že pred 40 leti. Prav tako sem član društva št. 65 KSKJ in št. 225 Ameriške bratske zveze. Spadam tudi k ameriškim organizacijam, vendar pa bi slehernemu Slovencu priporočal slovenske organizacije, ker so cenejše kot ameriške. Seveda so dobre tudi ameriške, samo več stanejo. K temu naj rečem, da bi moral vsakdo spadati vsaj k

eni organizaciji, kajti prej ali slej mu bo zelo prav prišla.

Seve, spadam h kateri koli organizaciji, glej, da boš izpolnjeval pravila. Vsako malo ali pa veliko mesto ima svoje postave, po katerih se moramo ravnati, prav tako se moramo držati pravil v naših društvih.

Na koncu pa želim našim organizacijam veliko uspeha. Bodimo složni, kajti v slogi je moč!

John Videgar.

Pismo nečakinje

Lorain, O. — To je drugo pismo moje nečakinje Milke Vrhunc, v katerem opisuje okupatorjev napad na vas Bezuljak pri Cerknici in delo, ki ga je vršila med partizani ona in njeni bratje. Pismo se glasi v izčrpu:

"Draga teta! — Zadnjič sem bila v Bezuljaku in spominjala sem se mojih dveh bratov! Vsa kamen me je spominjal nanju, vendar pa sem ponosna, da sta padla za svobodo naše lepe domovine.

V Bezuljaku je zelo žalostno in pusto. Mnogi nazadnjaki nas ne morejo žive videti, kajti naša družina je bila poznana kot partizanska. Spominjam se l. 1940-1941, kako so nas ljudje gledali in zmerjali, zaeno pa tožili župniku, kateri nas je napadal in blatil javno in zahrbtno. Nikoli ne bom pozabila dneva, ki smo ga določili za napad na Bezuljak. Blizala se je ura. Nenadoma so pričeli begati fašisti kot brez uma. Po našem obveščevalcu smo zvedeli, da so partizani napadli italijansko postojanko v Ložu.

Po polnoči so šli Italijani spat, nakar so prišli partizani v Bezuljak. Nenadoma je zagrmelo, kakor da bi se svet podiral. Vpiti, kričanje, zmeda, nato pa zopet eksplozija. Partizani so zažgali barako, v kateri so imeli fašisti municijo.

Drugi dan so Italijani pričeli noreti in lovili so vse od kraja. Vse moške so pobrali in jih postavili pred zid pred Mevcv hlev. Tam so reveži čakali smrtni krogel.

Našega Toneta in Loža niso dobili, ker sta bila med partizani. Vsak dan so Italijani hodili k nam in preiskavali. Živeli smo v večnem strahu. Ata je bil že zaprt. Velikokrat se je zgodilo, da so partizani ravno odšli iz naše hiše, a so že vstopili Italijani. Mene so zelo se kiral in pehali s puškami.

Naj vam opišem, kako se nas končno ujeli. Ura je bila sedem

in je bila že tema, ker je bilo pozimi. Bili smo dogovorjeni, da pridejo partizani k nam po hrano. Tone je bil doma en dan prej, a bil je zelo zamišljen in pripovedoval je, da se mu je sanjalo o krstah, rožah in o poeptani slovenski zastavi. Naj nadalfujem. Bilo je ob sedmih zvečer, ko je domov prišel Lož in mi naročil, naj pripravim večerjo za sedem partizanov, nato pa je odšel v Begunje po svojih opravkih — in od tedaj ga nisem videla nikdar več.

Kmalu nato so prišli ostali partizani, pokukali v kuhinjo in odšli dalje, Tone pa mi je dejal, naj hitro pripravim večerjo, ker se bodo kmalu vrnili. Brž pokličem mlajšega brata Ivana in pričela sva se gibati kar se je dalo. Še nisva vsega pripravila, so se že vrnili. Bilo je zelo mraz in postavili so zunaj straznika, toda ta je smatral, da ni potrebno zunaj stati na mrazu.

Ura je bila malo po devetih, tovarši partizani so peli naše partizanske pesmi. Tone in še neki drug partizan sta zvižjala omleto. Ložeta pa še ni bilo nazaj. Ravno je odmevala ruska pesem "Volga, Volga, ruska reka...".

Ko so se nenadoma odprla vrata na stečaj. Vsi smo stremeli kot iz kamna. Misli so delovale silno hitro. Spoznala sem Italijana, ki je bil že neštokrat pri nas. Puško je imel naperjeno naravnost na mojega brata Toneta. Vprašal je, kdo je načelnik te "bande" in zahteval, da se takoj predajo. Tedaj pa se je zabliškalo kot bi tresčilo... Tone je zbil luč... Vsi ostali so navallili na Italijane, ki so bili v kuhinji. Pričelo se je premetavanje, hrope in stokanje.

Tone je navallil na italijanskega poveljnika, ker pa je bil precej močan, je bil težak boj. Tone ga je končno z vso silo udaril po glavi in zabodel z bajonetom. On ali Tone, drugače ni moglo biti. Začelo se je streljanje. Nekdo je zunaj stokal in prosil vode. Zdelo se mi je, da je Tonetov glas. Klicala sem ata, naj gre ven, da prineseva Toneta notri, a ata je ostal v postelji kakor iz lesa. Nato sva šla ven, a komaj stopiva čez prag, se je vsula na naju svičena toča. Ata je izginil za hišo in sama usoda ga je rešila, da ni bil na mestu ustreljen. Eden fašistov je vrgel bombo, ki me je ranila v nogo, tako da sem se komaj privlekla nazaj za zid.

Vzlic temu sem šla pod streho, kjer so bili skriti trije partizani, in jim pokazala, kam naj skočijo, če bi se mogli slučajno rešiti. Boj se je pričel ob pol desetih in je trajal do treh zjutraj. Predno so fašisti udrl v hišo, so streljali notri kot divji. Z mačeho sva se tiščali za omaro in kroglo so tolkle od vseh strani. Ko so fašisti končno vdrl v hišo, so se silno začudili, da sva ostali živi. Naju so pričeli brcati s puškinimi kopiti in postavili zunaj pod lipo.

Nisem vedela, ali je kateri partizanov ostal živ ali ne. Tedaj pripeljejo iz hiše tovarša, ki je bil tedaj komandir. Na čepci je imel slovensko zastavico. Strgali so jo s kape, nato pa ga silno stegli, toda ni dal niti glasu od sebe. Nato so privleli ven še dva druga partizana in ju grozno pretepli. Zadrževala pa so pripeljali mojega najmlajšega brata Ivana. Jokala in kričala bi na ves glas, a nisem hotela dati tega veselja krutim fašistom, v srcu pa me je tiskalo kot da bi imela no tri klešče. Kaj so govorili, nisem razumela, ker sem od streljanja popolnoma oglušela.

Uklenili so nas po dva in v najhujšem mrazu odgnali v Begunje, od tam pa z avtomobilom naprej. Na poti so nas neprestano tepli, tako da nismo bili več podobni ljudem. V Cerknici smo sedeli vsak na svojem stolu obrnjeni proti zidu in fašisti iz raznih krajev so prihajali in nas ogledovali. Bili smo zabrekli in otekli, kot da bi nas opikale čebele. Partizane so tepli z neke vrste svinčenimi biči in tisti pretepač je bil popolnoma moker od znoja. Vode niso hoteli dati niti tistemu partizanu, ki je bil težko ranjen in smo mislili, da bo vsak čas izdihnil.

Moj mali brat Ivan je bil v krvav — kri mu je tekla iz nosa. Nihče ne bi mogel spoznati, tako so bili zbiti naši obrazi. Začelo se je neumno zasliševanje. Trpela sem grozne muke, najhujše pa je bilo, ker nisem vedela, kaj je zgodilo s Tonetom, Ložem in atom. Okrog so govorili, da ata obesili konjem na rep in ga razvlekli. Pozneje sem zvedela, da je tisti večer Lože prišel domov iz Begunje in se je približal hiši, je mislil, da zunaj stojijo domači fantje, jih pozdravil z "dober večer" ker pa ni dobil odgovora, je šel v posteljo in se je v postelji spoznal, da je v pasti. Pogum se je v beg, tedaj pa so počeli strelati...

Tako, draga teta, sem Ti opisala nekoliko o tistem usodnem večeru, sedaj pa zaključujem. Te iskreno pozdravljam — Tvoja nečakinja Milka.

Josephine Mahnich.

Glas z vzhoda

London, N. J. — Sedaj je do polnočnice in ljudje hite na oddih in razgled po deželi.

Tudi mi smo se odpeljali avgusta v Rye Beach (?), N. J. nato pa s parknikom po East Riverju v Brooklyn. Tam smo videli jugoslovanski parknik, ki je bil zasidran v pristanišču newyorške luke.

Uboga Jugoslavija, vse je njeno! V vojnem času so bili njeni prijatelji vsi zavezniški narodi, sedaj pa je ravno nasprotno. Upam, da se bo ta položaj spremenil in da se bo prenehalo z zapostavljanjem Jugoslavije. Jugoslovansko ljudstvo si samo izvolilo sedanjo vlado, če je ono zadovoljno z njo, morali biti tudi izven Jugoslavije.

Jugoslavijo menda zato zapostavljajo, ker je sedaj tam nekaj ločena od države. Pa to samo to, svetovna kapitalistična reakcija se ogreva za kralja, terega je jugoslovansko ljudstvo soglasno odstavilo. Seveda če bi kraljevska klika še nadalje vladala v Jugoslaviji, bi pnovno želi kapitalisti, ljudstvo bi pa stradalo.

V ameriških katoliških cerkvah so pobirali prispevke za izdajalska jugoslovanska tiska. Rožmana in Stepinca. Taka šnja duhovščina se zanjo poguje pod pretezo, da sta tva komunističnega preganjanja. Zakaj ne povedo po pravici, sta bila izdajalca in rokovala nacifašisti.

V nekem katoliškem listu se videla Rožmanova fotografija. Ti nazadnjaki sedaj obžalujejo škofa, na svoje brate in sestre pa pozabljajo, kateri so zločinari vsled grdega početja slovenske duhovščine. Namesto bi obžalovali usodo svojih rojakov, ki so toliko trpeli, pa hvalljo te morilce in izdajalce slovenskega naroda.

Papež je izobil iz katoliške cerkve vse sodnike, ki so sodili škofa Stepinca. Zakaj pa ni občil že prej največjega zločinca Pavičiča, ki je najprvo umoril jugoslovanskega kralja Aleksandra in francoskega zunanjega ministra, ob času nemške kupacije pa je dal pomoriti tisočice Srbov in drugih narodnih prednih Hrvatov. Papežova "zmotljivost" naj bi veljala vse enako in ne samo za partizane. Cerkev naj le pretal trokodiške solze za izmečki jugoslovanskega naroda, mi pa ne pomagali in stali na strani tisti v bodočnosti tisti nas, bratov in sester, ki so se borili za svojo domovino in junaki, umagali proti tisočkrat močnejemu sovražniku.

Dne 20. avgusta bo poteklo 30 let, odkar so ruski vojni letniki položili v grob mojo mamo. Ruski ujetniki so tedaj nastavljeni po kmetijah in učili slovenskega jezika in kateri so se ustanovili v Sloveniji.

Ob zaključku naj še omenim, da sta me obiskali dve dekletici St. Louisa, Mo., in sicer Marija (Dalje za 3. strani)

Ako blazni "free enterprizerski" diplomati in politiki in militaristi ne polenejo narodov v samomor, bo atomska energija služila človeštvu v zdravstvene in industrijske svrhe. Ta slika je bila sneta v atomski tovarni v Oak Ridgeu, Tenn. in kaže (na vrhu) mehanične naprave za produciranje "radioizotopov", katere izdelujejo v zdravstvene svrhe. Prej je radioaktivni karbon 14 stal okrog milijona dolarjev, zdaj pa stane \$50. Spodnja slika kaže radijska veličaka, ki pazita na instrument (imenujejo ga "cuttie pie") za radiacijo. (S to novo iznajdbo, največje vseh časov, je tudi jezik zelo obogateli)

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

POLITIČNI PREGLED

Tesna zveza Jugoslavija-Bolgarija

V Jugoslavijo je koncem julija prispela vladna delegacija ljudske republike Bolgarije s predsednikom vlade Georgijem Dimitrovom na čelu. Obiskala je tudi Slovenijo. Enotnost slovanskih narodov sloni danes na skupni obrambi proti interesom in zakonitim pravicam drugih neslovanskih držav. Tudi sedanja enotnost slovanskih držav ni pod nobenim pokroviteljstvom in služni lastnim interesom teh držav. Temelj te enotnosti je enakopravnost ter vzajemno spoštovanje. Tu ni nobenega stremjenja po kakršnih koli osvoboditvah. Slovanski narodi si hočejo zagotoviti svobodo in vse pravice ter dati slovanskemu svetu moč za svoj doprinos svetovni kulturi.

Minila je žalostna preteklost, ko so se bojevali Jugoslovani in Bolgari med seboj za tuje interese. Meja med obema južno-slovanskima narodoma dejansko ne obstoja več, kakaj ta meja ne loči več Bolgarov in Jugoslovancev, nego jih druži. Južno-slovanski narodi, Bolgari, Srbi, Madženci, Hrvatje, Bosanci, Hercegovci in Slovenci so spoznali v zadnji domovinski vojni svojo usodo ter korakajo danes ramo ob ramo po poti zavarovanja svoje svobode in blagostanja. "Ni sile pod nebom, ki bi lahko razrušila naše večno bolgarsko-jugoslovansko in jugoslovansko-bolgarsko bratstvo!" je izjavil predsednik Dimitrov na jugoslovanski obmejni postaji Caribrod.

Velike politične, gospodarske in socialne spremembe v obeh državah, veliki napor južno-slovanskih narodov med domovinsko vojno za svojo nacionalno osvoboditev in delno tudi zunanje-politične okoliščine, ki narokujejo trdno povezanost balkanskih dežel v svojih naporih za utrditev miru in demokracijskih držav skleneta med seboj pogodbo o prijateljstvu in vzajemni pomoči.

V tem pa je iskati velik pomen, saj ga narekuje v tem stremjenju organizirana enotnost slovanskih narodov, ki hočejo skupno z ostalimi demokratičnimi silami in državami sveta zgraditi nepretrgano pregrado proti vsem poizkusom vojnih hujščin in proti povzročitvi nove vojne in tistih imperialističnih, ki teže danes po nadvladi. V bolgarski vladni delegaciji so bili predsednik vlade Dimitrov, zunanji minister Kimon Georgijev, predsednik gospodarskega sveta Terpešev, minister za notranje zadeve Jugo, minister za finance Stefanov, minister za kmetijstvo Tarjko. Znani bolgarski publicist Kulišev je napisal v listu "Izgrev", da je srečanje v Beogradu poročilo svetlejši bodočnosti vseh južnih Slovanov, hkrati pa tudi trdi element miru, svobode in demokracije na Balkanu.

INOZEMSKI GLASOVI O NOVI, PREROJENI JUGOSLAVIJI

Henry Wallace o odnosu med Jugoslavijo in Američnimi državami

Bivši podpredsednik ZDA Henry Wallace je dal v New Yorku pomembno izjavo dopisniku Tanjuga o prijateljstvu Zdrženih držav ameriških do Jugoslavije in obratno, kar bi mnogim pripomoglo k svetovnemu miru. V tej izjavi je Wallace naglasil, da se je na svojem letnem potovanju po 14 državah, boril s hujskaškimi elementmi, ki se želijo novo vojno. "Zato zoper splošno blaginjo sveta, ki prorokujejo neizbežnost vojne!" V zvezi z odnosi Jugoslavije do ZDA po drugi vojni, o vlogi, ki jo je Jugoslavija odigrala v vojni, ter današnja vloga Jugoslavije ter o spremembah v

stališču Zdrženih držav ameriških do Jugoslavije je mr. Henry Wallace dejal, da razen Zdrženih držav ameriških morda ni nobene druge države, ki bi v celoti tako napačno ocenila Jugoslavijo. V Parizu sem govoril, pravi Wallace, z dopisnikom londonskega "Timesa" Basilom Davidsonom, ki je napisal knjigo "Parizanske slike". Slike, ki so prikazane o Jugoslaviji v tej knjigi, se tako razlikujejo od prevladujočega mnenja v Zdrženih državah, da bi bilo treba to Davidsonovo knjigo izdati tudi v Zdrženih državah. Knjiga ne opisuje samo opazovanj objektivnega opazovalca o junakijskih naporih jugoslovanskih narodov med narodno-osvobodilno borbo, ampak riše tudi veličasten način, kako danes Jugoslovani rešujejo svoje gospodarske in politične probleme. Zelo občudujem, da med Zdrženimi državami Amerike in Jugoslavijo ni globljega prijateljstva. Zdi se mi, da bi tako prijateljstvo mnogo pripomoglo k svetovnemu miru.

LJUDSKO GOSPODARSTVO

Vse sile za elektrifikacijo države

Poleg industrijalizacije Jugoslavije je ena najvažnejših nalog v petletnem gospodarskem načrtu predvsem elektrifikacija države. V ta namen so pred tednom odcepili oddelek za elektrifikacijo pri zveznem ministrstvu za industrijo v Beogradu in ustanovili posebno ministrstvo za elektrifikacijo in elektrotindustrijo Jugoslavije. Inženir Nikola Petrovič je postal prvi minister za elektrogospodarstvo.

Koncem prve petletke bo Jugoslavija proizvajala 4.35 milijard kwh električne energije, kar je skoro štirikrat več, kakor je znašala proizvodnja električne energije leta 1939, ko je dosegla 1.1 milijardo kwh. Proizvodnja 4.35 milijarde kwh pomeni, da bo odpadlo na poedina 272 kwh pri 16 milijonih prebivalcih. Pretežni del električne energije bo produciran v velikih vodnih elektrarnah. Na Drini bodo v petletki zgradili največ električnih hidrocentral. Največja bo imela 300.000 HP in bo približno sedemkrat večja od elektrarne Fala na Dravi pri Mariboru. V zvezi z gradnjo te velike hidrocentrale, bodo zgradili velik jez in umetno jezero. Okrog hidrocentrale pa bodo zgradili še velika industrijska podjetja, ki se bodo naslanjala na bogastvo rudnin Bosne in Hercegovine. Sploh bo gradnja velikih hidrocentral na Drini omogočila razvoj elektrometalurgije, ki potroši ogromne količine električne energije.

Dela na gradnjah električnih central napredujejo ne samo na Drini nego povsod širom države. V promet je bila pred kratkim izročena hidrocentrala v Bogatičevu, v najkrajšem času bodo usposobljene za obratovanje tudi druge. V Sloveniji zelo napreduje delo pri hidrocentrali "Mariborski otok", ki bo proizvajala električno energijo za potrebe tovarne za aluminij v Ptujem pri Ptujem, dalje dela na gradnji velike hidrocentrale v Mostah pri Zircu, na Gorenjskem za potrebe ljubljanske kotline.

Zivahen promet med Jugoslavijo in Tratom

Koncem julija meseca je objavila nova tržarska gospodarska revija "L'economia di Trieste" podatke o jugoslovanskem izvozu v takozvano cono A, ki pripade STO-ju (Svobodnem tržarskem ozemlju). Tu so podatki izvoza blaga, ki je bil porabljen v tem času. V mesecih januar do junija 1947 je izvozila Jugoslavija blaga za skoro eno milijardo litr. V Jugoslavijo pa je odšlo iz Trsta blaga nad 17.000 kwintalov rib, nad 2.500 stotov mesa, nad 4000 stotov marmelade, 3000 stotov suhega sadja, skoro 1000 hl vina, nad poldrug milijon jajec ter večje količine gradbenega lesa in drv.

Promet med Tratom in Jugoslavijo je postal živahen in vsi pričakujejo, da se bo blagovni promet še bolj razvil že v bližnji bodočnosti.

Ljubljanskih "blajtarjev" ni več

Mestni ljudski odbor mesta Ljubljane je na svojem zasedanju julija meseca sklenil, da ukine trošarinske meje okoli Ljubljane. Centralizem, monopolizem in zastareli trošarinski sistem s mitnicami in med širokim občinstvom malo priljubljenimi "blajtarji" so po osvoboditvi resno ovirali izboljšanje preskrbe mestnega prebivalstva, in to kljub temu, da se je v zadnjih mesecih znatno dvignil uvoz potrošnih predmetov v mesto, se preskrba v Ljubljane vendarle ni bistveno spremenila. Sedaj je ljudska oblast izdala odlok o ukinitvi dosedanjega trošarinskega sistema ter odpravo mitnic.

Okoliški kmetje bodo odslej lahko svobodno in brez vsakih ovir dovažali ali prenašali v mesto vse svoje pridelke ter jih bodo lahko prodajali na trgu posameznim strankam. Tudi žito, krompir, mleko, meso in druge racionalne predmete bodo kmetje lahko svobodno prodajali na trgu potem, ko bodo zadostili svoji obvezni prodaji. Tudi prebivalci mesta bodo lahko kupovali svobodno na deželi vse predmete, ki jih rabijo v svojem gospodinjstvu. Trgovci v mestu bodo mogli neovirano dovažati v mesto potrošne predmete in bodo zlasti trgovci z živilimi imeli vso možnost intenzivnejše zalaganja ljubljanski trg. Tudi mesarji bodo lahko svobodno kupovali višje pri kmetih na deželi in jih uvažali na trg.

S tem pametnim ukrepom je ljudska oblast v Ljubljani poru-

BACK-FLOAT

šila stoletni mitničarski zid okoli Ljubljane. Ko so simbolično ukinitvi mitnice na Dolenjski cesti, je dejal predsednik ljubljanskega ljudskega odbora Fran Albrecht: "Ljubljana prva odpravlja v Jugoslaviji zastareli mitničarski sistem pobiranja trošarin. Naj bo odslej svobodna pot v Ljubljano vsakemu blagu!"

Načrtna dobava in zamenjava blaga med Jugoslavijo in Madžarsko

Jugoslavija in Madžarska sta 24. julija podpisali sporazum o dolgoročnih dobavah, da bi izkoristili skrajne možnosti vzajemnega gospodarskega dopolnjevanja in da bi dali razmah razvijanju tistih dobrin, ki omogočajo vključitev jugoslovanskega in madžarskega načrtnega gospodarstva.

To je prva pogodba med dvema državama, ki ima izrazito načrtni značaj. Po tej gospodar-

ski pogodbi bo Madžarska pošiljala Jugoslaviji tovarniške naprave, stroje in druge investicijske dobrine, Jugoslavija pa bo dobavljala Madžarski železno rudo, kovine, les in kemične surovine. Velik pomen tega jugoslovansko-madžarskega gospodarskega dogovora o dolgoročnih medsebojnih dobavah je tudi v tem, ker predstavlja temelj novega načina skupnega gospodarskega sodelovanja v Podonavju. S podpisom tega važnega sporazuma gledajo Madžari in Jugoslovani mirneje v svojo bodočnost, zakaj ta sporazum je najlepše jamstvo, da bo bitka za izvedbo madžarskega gospodarskega načrta in prve jugoslovanske "petletke" uspešno zaključena.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

in Ann Petrovich, članici društva 107 SNPJ, kateri sta sedaj zaposleni v New Yorku. Obe sta prijazni in veseli mladenki. Mislija sem, da sta hčeri Tone in Mary Petrovich, a sta mi povedali, da sta od drugega očeta. Z njima smo se razgovarjali o Theresi Speck, Mary Stekar in o drugih znanih iz St. Louisa.

Statistike so pokazale, da gostore ljudje dandanes mnogo hitreje kot pred vojno. L. 1938 je bilo povprečje 160 besed na minuto, sedaj pa doseže povprečje 175 besed. Marcel Pagnol je v svojem govoru ob vstopu v Francosko akademijo bistro podaril da je njegov oče pravil "cinematographe", njegova generacija je besedo skrajšala na "cinema". Pagnolov sin pa je pojedel še en zlog in pravi "ciné"; njegov sin bo rekel le "ci". Tako se človeštvo bliža govoric, ki bo sestavljena iz kratkih okrajšav.

Pri graditeljih gozdne ceste nad Oplotnico

vest o velikem načrtu," potem "naš zakon o petletnem planu, a v prestalem času še druge poljudne knjige, ki jim bodo v pomoč pri študiju plana. Tudi zborovodja ne zaostaja za kulturno prosvetnim referentom. Že je začel vneto zbirati okoli sebe pevce. Nadebudni igralci kujejo načrte za svoj nastop, a katerim bi presenetili Oplotničane.

Od te skupine sem krenila k drugi grupi brigade, ki je bila dopoldne na delu. Del ceste je že zgrajen s pomočjo delavcev gozdne uprave. Na poti k mladincem sem srečala nekaj obremenjenih konj, ki so enakomerno in potrpežljivo prenašali naloženi les. Spreletela me je radostna misel: "Tudi ta žival se ne bo več mučila, ko bodo vozili lahko po tej cesti težki kamioni."

Prispela sem na delovno mesto. Pred menoj se je vzpenjala v hrib ozka cesta, bolj podobna stezi, obdana na eni strani s skalami, na drugi z reko. Po tej cesti je mogel voziti dole le kmečki voz ali pa je prenašal les konj, toda tudi ta le ob lepem vremenu.

Na koncu te poti je pripravljenih že okrog 4000 kubikov drv, a na tisoče kubikov lesa leži še v gozdovih. Napraviti cesto, da bodo mogli voziti po njej težki kamioni — to je naloga brigade, ki dela na tem sektorju. Velika in odgovorna je ta naloga in mladina se tega dobro zaveda.

Že takoj ob svojem prihodu so se brigadirji vrgli na delo z velikim požrtvovalnim delom. Razdelili so se v desetine, postavili delovne norme, a sedaj se trudijo na vso moč, da bi te norme prekoračili. Strokovni vodja gradnje nudi mladini pri delu vso pomoč. Tam je treba zabiti kolček, tukaj zopet pokazati minirerjem, kje naj vrtajo kamen, pogledati, če je podporni zid raven in še nešteto drugih stvari. Toda pri vsem tem mu žarijo oči, in imel je nasmejan obraz, ko mi je pripovedoval o delu mladincev in mladink in njihovih prvih uspehih.

Prva skupina brigadirjev odkopava zemljo in pripravlja podlago za cesto, za njimi pa vrtajo minirerji luknje za mine, s katerimi razstreljujejo skale, če te ovirajo razširitev ceste. Za številne izvirke, ki so do sedaj ne-

MLADINA KRŠKEGA OKRAJA POMAGAJ PRI ŽETVI

Krško. — Ze jesenska in pomladanska setvena kampanja sta bili veliki pripravi za letošnjo žetev, kot prvo žetev v Titovem petletnem planu. Ljudska mladina je z agitacijo in aktivno pomočjo pri setvi veliko pripomogla, da je setvena kampanja dobro uspešna. Njena parola je bila: Noben košček zemlje ne sme ostati neobdelan. Kolektivno je pomagala družinam, ki nimajo delovnih moči pri oranju in setvi. Sama je obdelovala zapuščenca ozemlja in jih posejala. Ves ta trud ni bil zaman. Ne samo, da nam je žito letos dobro obrodlilo, tudi posejani smo ga več, ko kdaj koli prej. Zato lahko računamo z dobrim in obilnim pridelkom.

Traktorska postaja v Brežicah je formirala 9 traktorskih brigad in jih razporedila po terenu. V teh dnevih so brigade že pričele z žetvijo. Vsaka teh brigad razpolaga z 2-3 kombajni in 6-7 traktorji, ter šteje povprečno po 12 mladincev traktoristov in pomočnikov traktoristov. Med njimi so tudi mladinci, ki so se vrnili iz traktorske šole v Mariboru in se zdaj praktično usposabljaajo za svoj poklic. Na delovnih področjih brigad so postavljene mlatilnice, s katerimi ravno tako upravljajo mladi brigadirji.

II. traktorska brigada je prispela pred nekaj dnevi v Sela blizu Dobove in je tam že pričela z mlačevjo prvega žita. Ta brigada razpolaga z mlatilnico, ki zmlati dnevno po 2 vagona žita. Do sedaj še niso toliko mlatali. Toda zdaj, ko bo žetev v polnem razmahu, bodo prav gotovo izkoristili visoko storilnost mlatilnice. Administratori brigade, ki je obenem tudi statističar, sklepa s kmeti pogodbe za žetev. Število pogodb je sicer še nizko. Temu ni vzrok morebitno nezaupanje kmetov do strojne žetve. Zadnja deževja in nalivi so bili vzrok, da se je pšenica zelo poglobila k tlom. Tu je žetev a strojem zelo težavna. Poleg tega so površine nekaterih njiv tako majhne, da jih ni mogoče požeti s strojem.

Mladinec - traktorist Grubič Tone je eden najprirednejših traktoristov v II. traktorski brigadi. Poleg svojega naporega dela pri traktorju se udeležuje tudi v mladinski organizaciji. Če ga vidiš, kako marljivo in ponosno upravlja traktor z rokami, umazanimi od olja in prahu, ga instinktivno uvrsti v nek mladinski aktiv ene od bližnjih vasi. Tone je doma iz Obrežja pri Jesenicah na Dolenjskem in je član mladinskega aktiv, ki je poslal največ mladincev na prostovoljne delovne akcije. On pravi med drugim: "Zelo važno je, da se takoj po končani žetvi preorjejo vsa strnišča in tako pripravijo za jesenske kulture. Tudi zdaj velja parola: kakor pomladati, tako tudi jeseni ne sme ostati noben košček zemlje neizkoriščen." Kmetje, ki sklepajo s traktorsko brigado pogodbe za žetev žita, sklepajo obenem tudi pogodbe za preoranje strnišč. II. traktorska brigada še ni sklenila do sedaj nobene pogodbe za žetev, ne da bi dotični kmet zahteval, da se mu preorje strnišče. Ko opravi kombajn svoje delo, se pripelje s svojim traktorjem traktorist Tone in zavrže brazde v strnišče, da je v kratkem zavrt traktor v oblak prahu. Med nove brazde bo kmet posejal ajdo in krmilno peso.

Mladinci II. traktorske brigade so imeli tu in tam težave pri mlačev. Kakor je znano, plača kmet 6% od vrednosti zmlačene žita za mlačev. Nekateri kmetje so hoteli, da bi se plačevalo za mlačev po številu žitnih snopov. Mladinci-brigadirji so jim raztolmčili, da je to nemogoče. Potem bi oni kmet, ki ima slabo žito, plačal ravno toliko, ko tisti, ki mu je žito plodnejše obrodlilo. To bi bilo nepravilno.

V nedeljo se je v Brežicah vršilo okrajno mladinsko posvetovanje. Na tem posvetovanju je diskutirala mladina tudi o sklepanju teh pogodb. Delegatka iz Starega gradu pri Vidnu je poročala o agitaciji starogradske mladine za odkup žita. Na sestankih se tolačili zakon o obvezni oddaji presežkov žita in

oddaji prostih presežkov žita. Ta agitacija jim je dobro uspela. Kmetje so pričeli s sklepanjem pogodb. Ker je k tej agitaciji pristopilo le malo številno mladinskih aktivov, a je postavljen za sklepanje pogodb 10. julij kot zadnji dan, se je mladina z ozirom na nizko število sklenjenih pogodb obvezala, da bo resnejše pristopila na pomoč krajevnim ljudskim odborom in poslovalnicam NAPROZ. Vsak aktiv bo poslal po enega mladince k upravniku Naproze v svojem kraju, ki mu bo raztolmčil način sklepanja pogodb. Ti mladinci bodo potem obiskovali kmete in sklepali z njimi pogodbe za oddajo prostih presežkov žita. Na ta način bodo prav gotovo zvišali število sklenjenih pogodb v svojem okraju. Gotovo bodo tu in tam našli tudi na kmeta, ki jih ne bo hotel razumeti. Če bo stopil eden od teh mladincev z blokom za sklepanje pogodb h kmetu Kežmanu iz dobovskega kraja, ki je ob popisu prijavil enega stalnega delavca za vse leto (čeprav ga ima le par dni v letu in to ob času važnejših del) samo da bi oddal čim manj žita, ga ta kmet najbrže ne bo zadovoljen sprejel. Toda mladina je odprla oči že marsikateremu, ki ni razumel svoje državljanske dolžnosti. Mogoče, da bo ravno ta kmet, ki se je nadvse protivil obvezni oddaji žita, sklenil nazadnje pogodbo za oddajo prostega presežka. Gotovo pa bi bili ti mladinci veseli, če bi jim vsak kmet rekel tako, kot tisti iz Sv. Križa, ko ga je vprašal upravnik Naproze, če bo kaj kontrahirati: "Moja pšenica je letos sicer precej slaba. Po proračunu imam 25 kg obvezne oddaje žita. Toda dal bom nekaj več." In podpisal je pogodbo za oddajo 50 kg žita, ter tako prekoračil obvezno oddajo za 100%. Ta primer ni samo dokaz, da se dotični kmet zaveda svoje dolžnosti, temveč da tudi popolnoma razume, kaj pomeni izvrševanje te dolžnosti za uresničenje petletnega plana.

N. R.

Oddajte odrabljene kuhinjske maščobe!

pravi
MARY MARGARET McBRIDE,
slavna radio komentatorica

Eno najboljših del, ki jih je kdaj završila ameriška gospodinja, je hranjenje odrabljene kuhinjske maščobe! Od l. 1942 se zbira preko 800 milijonov funtov. Toda kakor je poudaril trgovinski tajnik W. A. Harriman, delo še ni zaključeno. "Ne samo Zedinjene države, ampak vse svet še trpi pomanjkanje maščob in olja. In nam v Ameriki najbolj primanjkuje industrijskih maščob." Te industrijske maščobe, ali njihovi produkti, so potrebni pri izdelovanju mnogih vsakdanjih potrebščin. Odrabljene maščobe, ki jih VI oddate, bodo zalegle dokler ne bodo zalege spet normalne.

ODDAJTE
ODRABLJENE
MAŠČOBE

American Fat Salvage Committee, Inc.

KRIVDA

FRANCE BEVK

(Nadaljevanje)

Ni mu znal odgovoriti, zakaj mati je bila čista, ni imela madeža na sebi. Skrbela je zanje in jih je rada imela. Kaj so gledale njegove oči, s čim so se trapile njegove misli!

Odpri se za vrata v celico. Znova sta vstopila dva paznika. Ponovilo se je isto ko zvečer. Jože je vzdihnil tako globoko, tako bolestno, da sta se oba ozirala po njem in odšla. Jožetu se je zdelo, da so pretekla leta in ne bo vzšlo solnce nikoli več. Pozabil je na mater, na svojo žrtev in na svojo krivdo. Zdal je videl samega sebe pred seboj. Zdelo se mu je, da je to noč odslužil večino svoje kazni. Nikoli ni občutil dušne muke ko to noč, nikoli muke brezčasia, ko postanejo minute večnost. Bil je truden in zaspan, a ni mogel spati, kakor da je obsojen, da se nikoli več ne bodo zaprle njegove oči. Občutil je, kakor da je že prestal kazen. Nikoli več bi ne ubil človeka, nikoli več ga ne bi udaril. Ali so ga zaprli, da ga poboljšajo, da ga naredijo nenevarnega človeka družbi? Če so ga zaprli radi tega, ga lahko izpustilo sredi noči in ga opljuvajo in zasramujejo, ne bo jim storil hudega.

In je silil iz svoje duše besede: kazen! Štiri leta ... šest let ... dvajset let ... Zgrozil se je. Meril je trpljenje ene noči in to s štirimi ... s šestimi ... Le v duhu, ne v številkah. Pred njim je rasla gora, višja nego večnost in ga je vsega pokopala v dušnem trpljenju, obupu in protestu proti človeški pravici ...

Obrnil je glavo v blazino in začel plakati ko dete. "Ne prestanem ... Saj ne prestanem!"

V celici so vsi spali. Po hodniku je bila slisana enakomerna paznikova hoja. V mestu je tolkel zgodnji korak po pločniku; na nebu se še ni zasvetila prva zarja.

20.

Brdar je bil na večer umora iz krčme grede postal pred Streharjevo hišo. Videl je Ano, ki je bila roke, letala obupana okrog oglov in vpijala. Hlapec je bil že mrtev. V kamri je ležal na postelji, nihče se ga ni upal dotakniti, dokler ne bi prišla komisija. Brdarja je pod vtisom dogodka na svezem zraku popustila pijanost. Misli so se trezile. Že je imel nogo na pragu, a je preudaril: "Ne prestopim praga, dokler je hlapec v hiši, živ ali mrtev."

Na njegova pleča je padla Jožetova usoda tako težko, da je hodil po klanec kot bi imel nogo iz svine; nikoli se ni tako zadeval ob kamenje ko to noč.

"Tone!" je vpil Tkalec za njim. Ni ga slišal. Sredi klanca se je oprjel za mlado drevo in počival. Sedel je na kamenje, da je čutil hlad skozi vse telo. Del je glavo v roke in mislil.

Slišal je glasove okrog Streharjeve hiše, govorjenje, klice, šepetanje. Luč je šla do Tkaleca in se vrnila. Tone je sedel še vedno. Spremljal je v mislih Jožeta, ki se ni ganil iz ene točke. Tam je sedel nekje v temini njegovih misli, upljanjen, sključen, in čakal sode. Zdelo se mu je, da se je vse zrušilo na tla in se ne dvigne nikoli več.

Slednjič se je dvignil in si obrisal znojen obraz. Kakor da je postrgal s čela težke misli

in jih zavrgel, je zamahnil dvakrat z roko. Šel je dalje nagelje in proznejše nego prej. Ko je prišel domov, je stopil na hlev in pričel rezati slamo za živino. Srdito je hreščala kosa in odmevala v noč, kakor da drobi kosti. Do jutra si je Brdar nabral novih moči, ob zori je začel cepiti drva.

Ana je begala dva dni. Ni jedla, ni spala, ni se zavedala, kaj se godi z njo. Zdal se ji je teklo solze, zdaj je zdihovala. Ljudje so pripisovali njeno vedenje nesreči, ki je zadela vso hišo, ne samo njo. Dobila je morilec in mrljica na en dan. Nihče se ji ni upal omeniti Jožeta, kar je bilo umljivo. Zabreg je mrzlično razpravljala o dogodku, razpletal vzroke in besedičil o raznih možnostih. Prišlo so komisije in odšle. Hlapec je ležal na mrtvaškem odru, njegov obraz je bil pokrit. Kdor ga je odgrnil, je videl dvoje ostrih lic, v katerih je ležala okamenela bolečina.

"Hudo ga je zadel," so govorili Zabrežani, "da je bil na mestu mrtev."

"Kdo bi ne bil! Trebuh mu je prepal."

"Pa Jože, ki živali ne bi bil hudega storil! Slab človek rajni ni bil."

"Brez vzroka si še koza roga ne odbije, to si zapomni!"

Eni so držali za Jožetom, ki so ga poznali za mirnega mladeniča in niso videli morilec v njem, najsi so še tako tehtali njegovo obnašanje in značaj. Drugi so bili polni nagnostnega strahu, ki ga ima človek pred ubijalcem.

"Dober hlapec je bil. Kateri gospodar bi bil bolje skrbel za posestvo nego on?" so razpredali dalje.

"Trd je bil," so dejali drugi. "Ne da bi ga zdaj obrekovali, ko je že prestal. Bog mu daj nebesa!"

"Kateri gospodar pa ne drži uza v rokah? Mora, če hoče, da gre naprej."

"Fanta je tepel in ga gonil v hlev spat, vrata mu je zaklepal. Še mene bi jezilo."

"Bog ve, ali je to res ... Jože bi se bil rad oženil."

"Hlapec pa tudi. Saj pravijo, da je bilo zaradi tega ..."

"To bo pa že laž! Če bi bilo res, bi se Ana drugače ... Pustimo čenče ob mrljici!"

Zabreg je že prejšepetal o razmerju med gospodinjino in hlapcem. Zdalci je vas na to pozabila in se čudila tistim, ki so hoteli nekaj vedeti o tem. Ko je na dan pogreba zdrknil hlapec v krsto, je Ana hotela še enkrat videti njegov obraz. Ko ga je uzrla, je planila v tak jok, da so vse navzoče ženske plakale z njo. Po pogrebu, ko o solzah ni bilo več sledu, so dejale:

"Hudo ji je bilo po njem."

"Po svojem možu bi me bilo sram tako jokati."

"Eh, po fantu je huje ..."

Proti Streharici so vzdihnila:

"Najboljša moč ti je šla od hiše."

"Takega hlapca ne dobim več," je vzdihnila Ana. "Verjemite mi, da se nisem mogla ubraniti solz." Pogledala je ženskam globoko v oči, da bi videle skrite misli.

(Dalje prihodnjič.)

Vojni zločinec dr. Friedrich Rainer

Ljubljana, sredi julija.

Pred vojaškim sodiščem IV. Armije v Ljubljani se te dni zagovarja vojni zločinec dr. Friedrich Rainer, ki je še pred nekaj več kot dvema leti na pretežnem delu slovenske zemlje posebej okupatorski režim in ga z vsemi sredstvi nasilja izvajal.

Po rodu Korošec, doma iz Št. Vida ob Glini, je dr. Rainer dorasčal v oni šovinistični sredini koroškega velenemstva, ki je v letu po svetovni vojni 1914-1918 iznašlo geslo o nedeljivosti Koroške in o "domovini zvestem Korošču". S tem geslom je koroško nemštvo v posebni "Domovinski službi" in "Domovinski zvezi" združevalo pripadnike nemških koroških strank, vodilo oboroženo borbo s slovenskimi in jugoslovanskimi vojaškimi enotami, ki so hotele z orožjem osvoboditi koroške Slovence, nato pa pripravljalo v vodilo plebiscitno kampanjo 1920.

Velikonemška ideja ni imela nikjer toliko in tako zagriženih pristašev kot v tistih avstrijskih deželah, kjer sta se dotikala nemški in slovenski ter slovenski življenjski sploš. Zato ni čuda, da je Hitlerjev nacistični pokret s svojo do skrajnih možnosti razvito teorijo o krvni in rasi nadmočnosti nemštva s svojim političnim ciljem izgraditve velikonemškega rajha, kateremu treba neposredno priključiti vse

gojili vsenemškega razpoloženja. Nacistični trojanski konj v Schuschniggovem kabinetu, na nuherberškem procesu obojeni in usmrčeni vojni zločinec Seyss-Inquart, je bil le zadnji člen v verigi, ki je Avstrijo z njenim lastnim navdušenim soglasjem povezala v Hitlerjev "tisočletni Reich".

Temu prvemu evropskemu ofenzivnemu šunku nacističnih zarotnikov proti svetovnemu miru je kot lavina sledila vrsta napadov na sosedo Nemčije, kar je sprožilo veliko vojno 1939 do 1945. Hitlerjevemu zastopniku in enemu voditeljev avstrijskega nacizma, dr. Rainerju, so sedaj šele zrasle prave naloge: po napadu na Jugoslavijo in zasedbi dela slovenske zemlje je bil v decembru 1941 imenovan za koroškega pokrajinskega vodjo in šefa civilne uprave v zasedeni Gorenjski in delu Koroške, po kapitulaciji Italije pa postal vrhovni komisar za operacijsko področje Jadransko Primorje. Njegovo svačeno uveljavitev v službo pokrajinskega vodje je 16. decembra 1941 v Celovcu izvršil državni notranji minister dr. Frick, ki mu je v svojem svačnem nagovoru takole očrtal naloge: vključitev Gorenjske in jugoslovanske Koroške v Koroški Gau, prazno in upravno izenačenje teh pokrajin in njih vključitev v nemško vojno gospodarstvo, predvsem pa — vključitev prebivalstva v nemško skupnost. Ta vključitev, ali s pravim imenom germanizacija, pa bi bila možna le z ustvaritvi

jo širokega pasu nemških kolonistov ob robu nove pokrajine in s kar največjo politično aktivnostjo v pokrajini živčih Nemcev. Z drugimi besedami se to pravi: Slovence je treba deloma izseliti, ostalo pa zlepa ali zgrda ponemčiti.

Rajner se je tega posla lotil z verno fanatičnega nacističnega vernika in z brezobzirnostjo germanskega valpta. Najprej pa je hotel z vsemi sredstvi zatreti upor partizanskih čet in narodno osvobodilnega gibanja, ki se je razplamtel po Gorenjski in z zublji Rašice in Dražgoš svetil po vsej slovenski zemlji.

Ko je menil, da mu je vsaj v glavnem uspelo, je 27. septembra 1942, na velikem zborovanju v Kranju izdal proglas Gorenjem, s katerim jim podeljuje nemško državljanstvo "na preklic", in jih obvezuje k popolni zvestobi do Fuehrerja in države ter poslušnosti oblastem, jim nalaga dolžnost borbe proti uopornikom in jih vključuje v vojaško in delovno službo, jim ukazuje pokornost zakonom in naredbam ter zavezuje k popolnemu sodelovanju na vseh področjih javnega življenja.

Ta proglas, ki je že sam po sebi zločin proti mednarodnemu pravu, so spremljale seveda težke grožnje, ki so bile že prej kot tudi poslej izvrševane po Rainerjevih podrejenih organih prav tako, kot po Roesenerjevi policiji, vojaških formacijah, nacistične stranke ali enotah nemške vojske.

Kri in dim pogorišč sta spremljala izvajanje tega proglasa in Rainer se je v začetku maja 1943 v Velikovo pohvalil Himmlerju, da Koroški Gau izpolnjuje povelje Fuehrerja, s katerim mu je bilo naloženo, da staro deželo Reicha, Gorenjsko, napravi zopet nemško in da utrdi najjužnejšo mejo države ter jo čuva.

Med tem pa so na svetovnih bojiščih padale usodne odločitve in Hitlerjev Reich je v gigant-skih borbah grmel v prepad. 3. decembra 1944 je zato Rainer v Kranju ponovno zbral vodilne faktorje nacizma na Gorenjskem in jim obširno govoril o trenutnem vojaškem in političnem položaju. Nič ni bilo več v njegovih besedah odmevov zmago-slavja, slutnja neizbežnega poloma je odsevala v njegovih stavkih, s katerimi je očrtoval neuspehe nemškega orožja: nemožnost likvidiranja invazije zaradi popolne zračne premoči zaveznikov, vdor Rdeče armade v Madžarsko in Vzhodno Prusijo in neposredna nevarnost za Reich, ki grozi z juga in jugovzhoda. Se se je tolažil z novimi orožji, posebej novim tipom lovskega letala, ki bodo ustvarili čudež, če jih bo mogoče izdelati v dovoljni množini. Med tem pa so se podirala nemška mesta in železniška ter prometna vozlišča in nemške tovarne niso mogle več dohajati dnevnih potreb vojske.

Dr. Rainer in za njim vsa njegova propaganda sta večkrat širokoustno zatrjevala, da je "banditstvo" v njegovi pokrajini zatrito in da so uničeni zadnji ostanki onih, ki so se drznili upreti nemškemu Reichu in njegovemu Fuehrerju. Po kapitulaciji Italije, ko je Rainer postal vrhovni komisar za operacijsko področje Jadransko Primorje, je vse težavnejši vojaški položaj Nemčije prisilil Rainerja, da je ubral čisto drugo taktiko, kot sta jo z Ueberreitherjem zasledovala dobri dve leti pred tem. Iskal je opore in pomoči pri domačih izdajalcih, se povezal s škofom Rožmanom in generalom Rupnikom, ukazal ustanovitev slovenskega domobranstva in hotel tako s slovenskimi rokami daviti slovenski narodni upor. Vse to pa ni rodilo zaželenega uspeha in v svojem govoru v Kranju je prilike na Slovenskem primerjal z onimi v Franciji ob času invazije.

"Da takrat na Zapadu nismo mogli nuditi nikakega večjega odpora, je bilo za naše vodstvo bridko spoznanje. Po upornikih okužena in nasčuvana dežela na Zapadu se z lastnimi močmi ne bi mogla osvoboditi. Mislili smo, da nam uporno gibanje na Zapadu ne more biti nevarno. Postalo pa nam je nevarno v trenutku, ko je sovražniku uspelo izboriti prodor in pridreti do meja Reicha. Tako ni bilo mogoče ob Marni postaviti nove fronte. To spoznanje je upošte-

vanja vredno zato, ker se isto lahko ponovi pri nas."

Po podrobnejši analizi položaja na vzhodni fronti s kritičnimi točkami pri Pečuhu v južni Madžarski, v Vzhodni Prusiji in pri Varšavi ter po ugotovitvi, da je po "strahopetni izdaji" Fin-ske tudi Narvik izgubil za Nemčijo vsako vrednost, je Rainer ugotovil, da položaj v Italiji kljub zaveznikemu pritisku še vedno ni obupen. Nato je prešel na položaj na Balkanu in Sloveniji posebej:

"Položaj na našem ozemlju, kar se varnosti tiče, ni zadovoljiv. Treba ga je na vsak način spremeniti. Rekel sem že, da je dejstvo uporniškega gibanja v vojaškem oziru važno. Tri leta se že pretepamo z njim, zdaj uspešno, zdaj zopet brez uspeha. Vendar danes položaj ni bolj tragičen kot je bil pred letom dni. Ker se nam z jugovzhoda fronta vedno bolj približuje, moramo poizkusiti, da pri nas zgradimo fronto, ki bi jo v slučaju potrebe lahko vzdržali, ali pa bo sovražnik stopil na rehovska tla.

Tako fronto pa bomo mogli ustvariti le tedaj, če bomo napravili red na tem z uporniki okuženem ozemlju. O tem sem poročal tudi v Fuehrerjevem glavnem stanu in ne sme nam uspiti samo, da zaustavimo uporniški pokret, temveč ga moramo popolnoma izbrisati.

Sovražniku namreč lahko uspe prodor ob Dravi, s čimer bi nas prisilil k umiku, ker ima možnost, da na ozemlju, zasedenem po upornikih, zbere svoje divizije, ki bi nam mogoče postali nevarne. Lahko se izkrca po zračni poti in če n. pr. ne bomo mogli več držati fronte v Beli Krki, se bomo morali daleč umakniti, ne da bi mogli zgraditi novo fronto.

Moral bom zato uporabiti novo politično taktiko, in čeprav še ne morem povedati jasnega zadnega programa, vendar vem, da bodo prihodnji tedni in meseci izpolnjeni z izgradnjo nove fronte na tem ozemlju.

Zato smo pripravljene prebivalstvu te pokrajine kar največje popustiti in odstraniti vse, kar bi moglo dražiti k uporji proti Reichu."

Po obširnem teoretiziranju o vodstvenem zvanju nemštva v tej pokrajini in v svetu splošno o zahtevi, da se vsi Nemci brezpogojno podvržejo svojemu političnemu vodstvu, češ, treba je dokazati, da je samo tak človek sposoben vodstva, ki se je šolal v politični šoli nacionalsocializma, je prešel zopet na prilike na Gorenjskem in ugotovil:

"Smo v deželi, okuženi in nahujskani po upornikih in naša naloga je, da s temi bojovniki opravimo. Kdo in kaj pa je prav za prav upornik? Upornik je do najvišje mere izboikovano bojno sredstvo in orožje:

1. Pozna ljudi in ozemlje.

2. Bori se po načinu, ki je nasproten vsem dosedanjim pravilom vojaške vede, zato moramo tudi mi uporabiti ustrezne metode. Iz sedanjega položaja morate spoznati, da je upornišvo na kranjskem ozemlju naša največja nevarnost, ki sega od jugovzhodne fronte tja v Koroško.

3. Upornik se je moral prilagoditi najhujšim pogojem življenja in je težko premagljiv v trdem boju s posameznikom ali z množico. Le z najstrožjo disciplino in močatostjo se mu lahko trdovratno postavljamo v bran."

Po priznanju, da je bil dosedanjí boj proti upornikom brez pravega uspeha, je pomenil "Gorenjsko domobranstvo", ki je bilo po njem odobreno in dobilo stroga navodila za svoje udeleževanje, "česar pa ne mislim s čimerkoli odkupiti" (to se pravi, oborožene kvizilne formacije gorenjskih domobrancev niso nikakršna garancija, da bi nacisti v svojih načrtih z Gorenjsko: izselitev in ponemčenje).

Na koncu svojega razlaganja se je Rainer dotaknil še koroškega "Volkssturmu", kateremu je ukazal, da se vojaško izvežba v boju s partizani ter bil njegovo zadnje upanje:

"Koroški 'Volkssturm' bo prevzel aktivno obrambo na jugu Reicha. Sestavljal bo obrambni sistem, zgrajen z najenostavnejšimi sredstvi in storil bomo, da bo upornik povsod, bodisi v mestu ali v najbolj oddaljeni vasi, zadel na mrežo mož, iz katere se

ne bo izmotal. Del 'Volkssturmu' pa bo gibljiv in zmožen ofenzivnih akcij. Vemo, da je upornik sposoben največje aktivnosti, ali če se drzne v mesto, mu moramo tudi mi že drugega dne kakšno zagosti. Ni važno, če uporniki zavzamejo kako mesto kot je Gornjigrad in ostanejo pol leta v njem, prepričan sem namreč, da bo po Fuehrerjevi zapovedi sestavljeni 'Volkssturm' preokrenil vojno. Upornišvo je sramota Koroške in z vsemi sredstvi ga moramo iztrebiti."

Tako je govoril Rainer 3. decembra 1944 v Kranju in v zapnem krogu pristašev stranke dal marsikatero dragoceno priznanje.

V tem času je nemško politično in vojaško vodstvo resnično zasnovalo vrsto, med seboj tesno povezanih ofenziv proti enotam IX. in VII. Korpusa ter IV. operativne cone NOV in POJ. V zimi 1944-45 se je razvila vrsta ogorčenih bojov od Soče in Krke preko Save do Drave, od Trnovskega gozda preko Dolenjske in Menine do Pohorja in Kozjaka ter Koroške. Namen je Rainer jasno očrtal: Vzpostaviti možnost ustvaritve zadnje obrambne črte pred jugovzhodni-mi vrati Reicha. Uspeh pa je bil prav tako jalov kot oni na Zapadu. Zmagoviti prodor IV. Armije z vzporednim šunkom III. Armije ob Savi in Dravi ni nemški vojski na Balkanu niti dovolil, da bi se "daleč umaknili", temveč je morala položiti orožje pred oboroženimi silami jugoslovanskih narodov, katerim je v letih zasedbe prizadejala toliko in tako strašnega gorja.

V lepih majskih dneh leta 1945 je današnji obtoženelec Rainer nervozno nihal med Celovcem, Grazem in Salzburgom, ker snoval svoje zadnje zlodejstvo. Avstrijsko velikonemštvo je potuhnjeno slatičilo svojo nacistično uniformo in se odevalo v preprele cunje predrežimskih političnih strank ter si nadevalo "demokratsko" masko. Nikjer pa ni bila ta komedija tako očitna kot na Koroškem, kjer je Gauleiter Rainer po štiridnevni pogajanji 7. maja 1945 formalno izročil oblast "novi garnituri, sestavljeni iz nekdanjih pristašev starih avstrijskih strank, da rešijo 'svobodo in nedeljivost' Koroške". (Dr. Zwittner).

Ob zlomu nacizma se je koroško velenemštvo s tem zopet začelo posluževati tiste taktike in takšnih gesel, kot jih je uporabljalo ob koncu prve svetovne vojne.

Ob priliki predaje oblasti je dr. Rainer preko celovške oddajne postaje razglasil, da je z zasedanjem Koroške po zaveznikih ustvarjeno delovanje nacistične stranke. Ker sam kot nacist pri zaveznikih ne bi našel posluha in bi ne mogel zastopati

interesa Koroške, odstopa kot državni namestnik, da napravi mesto onim, ki nazorom sovražnikov bolj ustrezajo in ki naj ustvarijo možnost nove deželne vlade. Ta, ki je sprejel od Rainerja oblast, je bil pokrajinski glavar Meinhard Namestnik, ki jo je takoj po končanem Rainerjevem proglasu izročil "začasni koroški vladi", kateri je stal na čelu Hans Plesch. Ta je bil po zavezniki vojaški upravi tudi priznan in šele po dveh letih bil moral odstopiti pod težo obtožb in dokazov, ki jih je proti njemu zbrala naša londonska mirova delegacija.

Ob zaključku svojega razlaganja je Rainer dejal: "Nacional-socialisti in nacionalsocialistinja! Zahvaljujem se vam za zvestobo Fuehrerju! Njegova ideja živi v nas! Nastopite sedaj strnjeno z vsemi silami za svobodno in nedeljeno Koroško!"

Te besede so bile zadnji suneč ki ga je mogel koroški Velenemec in nacist zadati stoletni težnjam koroških Slovencev, ki so prav v zadnji vojni z brezprimernim junaštvom in težkim žrtvami prvi dvignili upor znotraj meja predvojne Reicha. Njih prelita kri in glasa besede v ušesih zapadnih "demokracij" pa danes seveda manj velja kot prihuljeno dobirkanje doverjanj Rainerjevih odkritih, da nes pa le slabo maskirani pri-stašev.

Janko Jarc.

Razni mali oglasi

NOVOST

za rojake v Wisconsinu

in bližnjih državah

Mi imamo na rokav veliko zalogo ponosno očistene in izlikane obleke za vso družino. Močne jakete, ženske kožuhovinske povrhnjice, drugo za zimo. —Cena \$4.00 in več. Pridite in si ogledite našo zalogo oglasite se pri nas, ko boste prišli na State Fair—razstavo.

LOUIS KARP
628 So. 5th St., Milwaukee 4, Wis.

Remember Birthdays
SEND FLOWERS

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (August 31, 1947), poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

V Prosveti so dnevna svetovna in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Pe sklepa 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in pristoje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vso enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to pristoje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je v resni lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnštvu lista. In obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnštvu znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$6.50
1 tednik in \$6.00	1 tednik in \$6.50
2 tednika in \$5.80	2 tednika in \$5.90
3 tednike in \$4.60	3 tednike in \$4.70
4 tednike in \$3.20	4 tednike in \$3.50
5 tednikov in \$2.00	5 tednikov in \$2.50
Za Evropo je \$11.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2637 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priložite potrdilo naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sleditih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik () Star naročnik ()